

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Νο 6_Μάιος 2013

Κείμενο Πολιτικής

Παιδεία στα Μέσα και
Ελληνική Κρίση:
Ρυθμιστικά Πρότυπα
και Προτάσεις Εθνικής
Πολιτικής

Ειρήνη Ανδριοπούλου
Επικοινωνιολόγος, Ερευνήτρια ΜΜΕ, ΕΥ

ΕΛΙΑΜΕΠ **ΕΛΙΑΜΕΠ**

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY

Copyright © 2013

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Λεωφ. Βασιλ. Σοφίας 49, 106 76 Αθήνα

Τηλ.: +30 210 7257 110 | Fax: +30 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ | www.crisisobs.gr | e-mail info@crisisobs.gr

All Rights Reserved

Παιδεία στα Μέσα και Ελληνική Κρίση: Ρυθμιστικά Πρότυπα και Προτάσεις Εθνικής Πολιτικής

Ειρήνη Ανδριοπούλου

Η Ειρήνη Ανδριοπούλου είναι Επικοινωνιολόγος, Ερευνήτρια ΜΜΕ με ειδικευση στην Παιδεία στα Μέσα (media literacy). Είναι Εθνικός Εκπρόσωπος της Ομάδας Εμπειρογνομόνων για την Εκπαίδευση και Παιδεία στα Μέσα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και national expert της UNESCO στα ζητήματα της Παιδείας στα Μέσα και την Πληροφορία. Σπούδασε στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ, του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και έλαβε το Μεταπτυχιακό της Τίτλο, MA in Media Studies, από το Sussex University, στη Μ. Βρετανία. Από το 2004 έως το 2011 εργάστηκε ως Ερευνήτρια ΜΜΕ, Υπεύθυνη του Τμήματος Οπτικοακουστικής Αγωγής, στο Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων, με πρωτοβουλίες για τη χάραξη της εθνικής πολιτικής και το συντονισμό των ελληνικών θέσεων στα οπτικοακουστικά ζητήματα και την Παιδεία στα Μέσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρώπης, και λοιπούς, θεσμικούς φορείς. Παράλληλα, συντόνισε σειρά δράσεων και ερευνητικών έργων για την Παιδεία στα Μέσα για παιδιά, νέους, εκπαιδευτικούς, γονείς και επαγγελματίες των ΜΜΕ, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης εκστρατείας ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης. Έχει εκτεταμένη παρουσία σε διεθνή συνέδρια, κλειστές ομάδες εργασίας, επιστημονικές εισηγήσεις και αρθρογραφία για ζητήματα σχετικά με: σύγχρονες θεωρίες και προσεγγίσεις για την Παιδεία στα Μέσα, ρυθμιστικά ζητήματα και πολιτικές, προσχολική ηλικία και ΜΜΕ, ψηφιακή αγωγή, διαφήμιση, ΜΜΕ, κοινωνική συμμετοχή και ελληνική κρίση.

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεών του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρείται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Ιδρύματος..

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	5
2. Εννοιολογικές Προσεγγίσεις και Ορισμοί για την Παιδεία στα Μέσα.....	6
3. Η Ευρωπαϊκή Διάσταση και Διεθνής Κινητικότητα για την Παιδεία στα Μέσα	7
4. Ειδησεογραφία, Κρίση της Εικόνας και Παιδεία στα Μέσα: Προκλήσεις και Προοπτικές.....	9
5. Νέα Ρυθμιστικά Πρότυπα και Κατάρτιση των Επαγγελματιών των ΜΜΕ.....	10
6. Προτάσεις Εθνικής Πολιτικής για την Παιδεία στα Μέσα	12
Αντί Επιλόγου.....	15
Βιβλιογραφία	16
Το Παρατηρητήριο της Κρίσης	17

Παιδεία στα Μέσα και Ελληνική Κρίση: Ρυθμιστικά Πρότυπα και Προτάσεις Εθνικής Πολιτικής

Ειρήνη Ανδριοπούλου, Επικοινωνιολόγος, Ερευνήτρια ΜΜΕ, EU Media Literacy Expert

Περίληψη

Το παρόν κείμενο επιχειρεί να αποσαφηνίσει την έννοια της Παιδείας στα Μέσα στο διεθνώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον της ελληνικής ή/και ευρωπαϊκής κρίσης, και να εξερευνήσει περαιτέρω την εννοιολογική διασύνδεση με την αγωγή και ενδυνάμωση του πολίτη στο ψηφιακό περιβάλλον και την ενεργό συμμετοχή του στην πολιτική ατζέντα της κρίσης. Καταγράφει την ευρωπαϊκή κινητικότητα για την Παιδεία στα Μέσα την τελευταία δεκαετία παράλληλα με τις εθνικές εξελίξεις και επιπτώσεις τις κρίσης. Προσεγγίζει τη λεγόμενη «ειδησεογραφία της κρίσης» μέσα από τα νέα δεδομένα της ψηφιακής σύγκλισης και παρουσιάζει τα οφέλη από την ανάπτυξη δεξιοτήτων για την Παιδεία στα Μέσα για τον επαγγελματία, το δημοσιογράφο και τον πολίτη, εν γένει. Σήμερα, η Πολιτεία καλείται να αναλάβει σύνθετο ρόλο για την Παιδεία στα Μέσα που συνοψίζεται στο τρίπολο «ρύθμιση – παιδεία - αναπτυξιακές δράσεις. Το κείμενο καταλήγει με προτάσεις (επανα)σχεδιασμού εθνικής πολιτικής και δράσης για την επάνοδο της Ελλάδας στη διεθνή σκηνή της Παιδείας στα Μέσα.

Λέξεις Κλειδιά:

παιδεία στα μέσα, αγωγή του πολίτη, ειδησεογραφία, ελληνική κρίση, εθνική πολιτική

1. Εισαγωγή

“We should have a right but also a responsibility to be informed”

(Firestone, 2008)

Στην κοινωνία της ψηφιακής σύγκλισης και της πληροφορίας, η ποσότητα και ποιότητα της πληροφόρησης που λαμβάνουμε μέσα από ποικίλες πλατφόρμες καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τις επιλογές και επακόλουθες πράξεις μας, απολαμβάνοντας ταυτόχρονα θεμελιώδεις ελευθερίες και δικαιώματα και εκπληρώνοντας υποχρεώσεις δεσμευτικές προς την προσωπική μας ανάπτυξη και την κοινωνία. Στο Άρθρο 19 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφέρεται ότι «Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης· Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της άποψης χωρίς δυσμενείς συνέπειες καθώς και την ελευθερία να αναζητεί, να λαμβάνει και να μεταδίδει πληροφορίες και ιδέες με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης και ανεξάρτητα από συνοριακές χωροθετήσεις.» Στο πλαίσιο αυτό, η Παιδεία στα Μέσα (media literacy) αποτελεί προαπαιτούμενο για την κοινωνιογνωσία, αφού εφοδιάζει τους πολίτες με τις δεξιότητες εκείνες που είναι απαραίτητες για την προστασία και προώθηση θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως είναι η ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα στην πληροφόρηση. Στην περίοδο της ελληνικής ή/και ευρωπαϊκής κρίσης, η Παιδεία στα Μέσα προσφέρεται ως μια εναλλακτική πρόταση δράσης και αντίδρασης απέναντι στα υφιστάμενα ρυθμιστικά μοντέλα, κατά την οποία ο πολίτης προσπερνά τις προσδοκίες για ενεργητική και παθητική προστασία από τρίτους, και αναλαμβάνει ο ίδιος δυναμική δράση, προκειμένου να διασφαλίσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ως ενεργό μέλος της κοινωνίας (Silverstone, 2004:447).

Με σημείο εκκίνησης τη γενική παραδοχή για την αδιαμφισβήτητη δύναμη και επιρροή των μέσων ενημέρωσης στη σύγχρονη διαμεσολαβημένη κοινωνία, ο διάλογος για την Παιδεία στα Μέσα αποκτά νέες διαστάσεις και προεκτάσεις στην Ελλάδα της κρίσης, όπου τα πάντα επαναπροσδιορίζονται μέσα από το μικροσκόπιο πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων. Μετακινούμενη από τις κλασικές παιδαγωγικές αναφορές που αρχικά μιλούσαν για την «εκπαίδευση στα μέσα ενημέρωσης» (media education) στο τυπικό εκπαιδευτικό περιβάλλον τις δεκαετίες '70 και '80, η Παιδεία στα Μέσα αποκτά νέες προσλαμβάνουσες για τον πολίτη με την είσοδο της νέας χιλιετίας και την ψηφιακή έκρηξη, συνδεδεμένη πλέον με αρχές όπως είναι η ενδυνάμωση του πολίτη, η δημοκρατική έκφραση, η ενεργός συμμετοχή και παρέμβαση στα κοινά, η καλή διακυβέρνηση, και ο εκδημοκρατισμός της κοινωνίας, εν γένει.

Μία πρώιμη αναφορά στην Παιδεία στα Μέσα ως συστατικό στοιχείο άσκησης ατομικής και συλλογικής δράσης στη δημόσια σφαίρα γίνεται στη Συνθήκη της Grünwald το 1982, όπου μεταξύ άλλων, αναγνωρίζει την ύπαρξη πολιτικών και εκπαιδευτικών συστημάτων και επισημαίνει την υποχρέωση των εκπαιδευτικών και των ρυθμιστικών αρχών να προβάλλουν και να προωθούν την κριτική αξιολόγηση των φαινομένων της επικοινωνίας για όλους τους πολίτες. Πρόκειται λοιπόν, για μια μη-γραμμική, δυναμική μαθησιακή διαδικασία, η οποία εκτείνεται πέρα από το στενό σχολικό περιβάλλον και συνδέεται με κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης.

2. Εννοιολογικές Προσεγγίσεις και Ορισμοί για την Παιδεία στα Μέσα

Η Παιδεία στα Μέσα είναι η ικανότητα που περιλαμβάνει:

- α) την πρόσβαση και χρήση των μέσων επικοινωνίας (τεχνικές δεξιότητες)
- β) την αποκωδικοποίηση, κατανόηση, ανάλυση και κριτική αξιολόγηση των μηνυμάτων των μέσων αλλά και των ίδιων των μέσων ενημέρωσης *per se* (λειτουργίες, συνθήκες εκπλήρωσης) ως μορφωτικών κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών μηχανισμών (γνωστικές δεξιότητες)
- γ) τη δυνατότητα προσωπικής έκφρασης και δημιουργίας (επικοινωνία, παραγωγή περιεχομένου) σε διαφορετικά περιβάλλοντα και καταστάσεις (επικοινωνιακές, κοινωνικές δεξιότητες). Η Παιδεία στα Μέσα αφορά σε όλα τα μέσα ενημέρωσης, αναλογικά και ψηφιακά, αλλά και σε οιαδήποτε μορφή έκφρασης και επικοινωνίας στη σύγχρονη, ψηφιακή εποχή¹.

Η εννοιολογική διασύνδεση της Παιδείας στα Μέσα με την αγωγή του πολίτη και τα νέα συμπεριφορικά μοντέλα που προκύπτουν, αφορά ουσιαστικά στην ενεργό συμμετοχή του πολίτη-χρήστη στα κοινά σε μια αλληλοτροφοδοτούμενη σχέση, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση του αγαθού της ενημέρωσης, της ελευθερίας της έκφρασης, της δημοκρατικής του ταυτότητας, παράλληλα με την προώθηση ανεξάρτητων και πλουραλιστικών μέσων ενημέρωσης και ανοιχτών συστημάτων επικοινωνίας και πληροφορίας.

Ο δημόσιος διάλογος για την οριοθέτηση και το περιεχόμενο της Παιδείας στα Μέσα αποτέλεσε αντικείμενο ακαδημαϊκής και πολιτικής έριδας, λόγω του πολυεπιστημονικού της χαρακτήρα και των πολυεπίπεδων ερμηνειών που φέρει². Σημαντικό ρόλο στην επάνοδο της Παιδείας στα Μέσα στην πολιτική ατζέντα από το 2005 και έπειτα, έπαιξαν τα κοινοτικά ρυθμιστικά όργανα, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο³ και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης, και διεθνείς, διακυβερνητικοί οργανισμοί όπως η UNESCO, η NORDICOM και η Συμμαχία των Πολιτισμών των Ηνωμένων Εθνών.

¹ Για τους σκοπούς του παρόντος κειμένου υιοθετείται ο ορισμός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως αναφέρεται στο σχετικό κείμενο «Ανακοίνωση της Επιτροπής για μια Ευρωπαϊκή Προσέγγιση σχετικά με το γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας στο ψηφιακό περιβάλλον (ΕΕ 2007:833). 20 Δεκεμβρίου 2007.

² Η Παιδεία στα Μέσα αντλεί στοιχεία από τις επιστήμες της παιδαγωγικής, της κοινωνικής ψυχολογίας, της επικοινωνίας, της κοινωνιολογίας και τις ΤΠΕ.

³ European Parliament Resolution on Media Literacy in a Digital World (2008/2129 (INI), 16 December 2008.

3. Η Ευρωπαϊκή Διάσταση και Διεθνής Κινητικότητα για την Παιδεία στα Μέσα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέδειξε την ανάγκη για Παιδεία στα Μέσα αναπτύσσοντας μια πιο συστηματική και φορμαλιστική οπτικοακουστική πολιτική δράση για τα κράτη-μέλη, στο πνεύμα των δεσμεύσεων της Στρατηγικής της Λισαβόνας (2000-2005) για μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης⁴. Για τους σκοπούς αυτού, συστάθηκε και το EU Media Literacy Expert Group (2006-2011), μια ομάδα εμπειρογνομόνων από τα κράτη-μέλη και τις χώρες ΕFTA από το ευρύ φάσμα της οπτικοακουστικής βιομηχανίας και τον ακαδημαϊκό χώρο, με στόχο τη διαβούλευση, την ερευνητική παρακολούθηση και προώθηση των νέων τάσεων και προσεγγίσεων για την Παιδεία στα Μέσα στην ψηφιακή εποχή⁵. Απότοκος των εργασιών του Expert Group, στο οποίο συμμετείχε και η Ελλάδα μέσω του Ινστιτούτου Οπτικοακουστικών Μέσων, ήταν η *Ανακοίνωση της Επιτροπής για μια Ευρωπαϊκή Προσέγγιση σχετικά με το γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας στο ψηφιακό περιβάλλον* (E,2007:833), η οποία αποτελεί και το πρώτο κείμενο πολιτικής που ορίζει με σαφήνεια το περιεχόμενο και τις βασικές πτυχές της Παιδείας στα Μέσα σε μια πανευρωπαϊκή προοπτική. Το κείμενο της Ανακοίνωσης ακολούθησε η *Ευρωπαϊκή Σύσταση για την Παιδεία στα Μέσα στο Ψηφιακό Περιβάλλον* (E,2009:6464), υπογραμμίζοντας τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές σε επίπεδο ανάληψης εθνικής πολιτικής και δράσης. Παράλληλα δε, σχετική αναφορά γίνεται και στο κείμενο της αναθεωρημένης *Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τις Υπηρεσίες Οπτικοακουστικών Μέσων* (2010/13/ΕΕ) όπου γίνεται λόγος για τηλεθεατές με παιδεία στα μέσα (media literate viewers) οι οποίοι «μπορούν να κάνουν τεκμηριωμένες επιλογές, να κατανοούν τη φύση του περιεχομένου και των υπηρεσιών, καθώς και να αξιοποιούν πλήρως τις ευκαιρίες που τους προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες επικοινωνιών» (Προοίμιο, εδάφιο 37). Στο ίδιο πλαίσιο η Οδηγία προτείνει και την υιοθέτηση μηχανισμών έρευνας και καταγραφής των επιπέδων της παιδείας στα μέσα από τους αρμόδιους φορείς.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης

Αντίστοιχη πολιτική ατζέντα ανέπτυξε και το Συμβούλιο της Ευρώπης, σε μια πιο χαλαρή και ευέλικτη προσέγγιση, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον σε ζητήματα όπως η αγωγή και ενδυνάμωση του πολίτη στο ψηφιακό περιβάλλον, η κοινωνική του χειραφέτηση και ο εκδημοκρατισμός των κοινωνιών, όπως αναφέρεται στις 12 Συστάσεις της Ατζέντας του Παρισιού⁶, στις αποφάσεις του Πρώτου Συμβουλίου Υπουργών των Οπτικοακουστικών στο

⁴ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, 23-24 Μαρτίου 2000.

⁵ EU Media Literacy Expert Group, http://ec.europa.eu/culture/media/media-literacy/index_en.htm

⁶ Paris Agenda or 12 Recommendations for Media Education, Paris, UNESCO, 21-22 June 2007.

Ρεύκιαβικ το 2009⁷ και στα λοιπά σχετικά ρυθμιστικά κείμενα (βλ. Rec 1466 (2000), Rec 12 (2006), Rec 1836 (2008), Rec 1882 (2009)⁸.

UNESCO

Στο ίδιο αλλά πιο διευρυμένο πλαίσιο, κινείται κι η δράση της UNESCO, συνταιριάζοντας δύο παραδοσιακά διαχωρισμένα ερευνητικά πεδία σε ένα, το πεδίο των μέσων ενημέρωσης και το πεδίο της πληροφορίας, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση στην Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία (Media and Information Literacy). Στο επίκεντρο της πολιτικής στρατηγικής της UNESCO είναι και πάλι ο πολίτης και η διασφάλιση της ελευθερίας της έκφρασης και της πληροφορίας, μέσα από την κατανόηση των λειτουργιών των μέσων ενημέρωσης και των λοιπών παρόχων πληροφοριών, την κριτική αξιολόγηση του περιεχομένου τους για τη λήψη ενημερωμένων αποφάσεων, και την παραγωγή και διάδοση του περιεχομένου. Η εντεινόμενη δράση της UNESCO περιλαμβάνει μια σειρά πρωτοβουλιών για την επιμόρφωση, διεθνή διαδίκτυωση και ανταλλαγή τεχνογνωσίας για τα μέλη της, όπως:

- Έκδοση του πρώτου, αναλυτικού και πλήρη *Οδηγού Σπουδών των Εκπαιδευτικών για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία* (σύντομα διαθέσιμος και στην Ελληνική γλώσσα)
- Χάραξη ενός *Διεθνούς Πλαισίου για Δείκτες για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία*
- Σύσταση του *Ακαδημαϊκού Δικτύου για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία και το Διαπολιτισμικό Διάλογο*
- Συνεργασία με τη Συμμαχία των Πολιτισμών των Ηνωμένων Εθνών στο *Διεθνές Παρατηρητήριο για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία*⁹
- Παράδοση *Διεθνών Ηλεκτρονικών Μαθημάτων για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία και το Διαπολιτισμικό Διάλογο*
- Σχεδιασμό *Οδηγιών για τους Ραδιοτηλεοπτικούς Σταθμούς για την προώθηση περιεχομένου για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία και περιεχόμενο παραγόμενο από χρήστες*
- Ανάπτυξη *Οδηγιών για Εθνικές Πολιτικές και Στρατηγικές για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία (υπό εξέλιξη)*.
- Δημιουργία του *Διεθνούς Φόρουμ Συνεργασίας για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία*. Στο εν λόγω Φόρουμ, το οποίο θα ανακοινωθεί επίσημα στο

⁷ 1st Conference of Ministers responsible for Media and New Communication Services «A New Notion of Media?» *Council of Europe*, 28-29 May 2009, Reykjavik. Political declaration and resolutions. Adopted texts. [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/MCM\(2009\)011_en_final_web.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/MCM(2009)011_en_final_web.pdf)

⁸ Αναλυτική καταγραφή των κειμένων πολιτικής του Συμβουλίου της Ευρώπης με άμεση ή έμμεση αναφορά στην Παιδεία στα Μέσα γίνεται στο McGonagle T., (2011) "Media Literacy: No Longer the Shrinking Violet of European Audiovisual Media Regulation?", *IRIS Plus*, European Audiovisual Observatory, CoE, 2011-3:20-23.

⁹ Media and Information Literacy Clearinghouse, <http://milunesco.unaoc.org/>

Παναφρικανικό Συνέδριο για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία και το Διαπολιτισμικό Διάλογο στη Νιγηρία (26-28 Ιουνίου 2013), συμμετέχει και η Ελλάδα, μέσω της Γενικής Γραμματείας Μέσων Ενημέρωσης.

Η Ελληνική Εθνική Πολιτική για την Παιδεία στα Μέσα

Σε εθνικό επίπεδο, το Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων (ΙΟΜ), ο εθνικός φορέας εφαρμοσμένης έρευνας και *think tank* για την οπτικοακουστική επικοινωνία¹⁰ ήταν ο μοναδικός, ορισμένος φορέας για την Παιδεία στα Μέσα σε επίπεδο διαμόρφωσης εθνικής πολιτικής και χάραξης δράσεων, με αποδέκτες τα παιδιά, τους νέους, τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς, τους επαγγελματίες των ΜΜΕ και τους πολίτες, εν γένει (Π.Δ. αρθ. 15, παρ.1, Ν. 3444/2006). Στο πλαίσιο της διεθνούς παρουσίας του, το ΙΟΜ ήταν ο εθνικός εκπρόσωπος στο EU Media Literacy Expert Group (και στη μετεξέλιξή του, το EU Media Literacy and Education Expert Group), χηράσσοντας μια δυναμική πορεία με παρεμβάσεις και κείμενα πολιτικής προς τα αρμόδια κοινοτικά όργανα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλια Υπουργών για τα Οπτικοακουστικά, Συμβούλιο της Ευρώπης). Παράλληλα, υπήρξε ιδρυτικό μέλος στο Διεθνές Παρατηρητήριο για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία, της Συμμαχίας των Πολιτισμών των Ηνωμένων Εθνών, και συνεργάστηκε με διεθνείς παίκτες στο χώρο της Παιδείας στα Μέσα (OFCOM, NORDICOM, EBU, UNESCO, EAVI). Στις 5.12.2011, το Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων καταργήθηκε αυτοτελώς ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και οι αρμοδιότητες και λειτουργίες του μεταφέρθηκαν στην ΕΡΤ ΑΕ (παρά τις αντιδράσεις περί της ασυμβατότητας των δύο φορέων) με την αιτιολογία ότι η ΕΡΤ μπορεί να υλοποιήσει τους στόχους του «αποτελεσματικότερα» (ΚΥΑ 23048/11, ΦΕΚ Β' 2788). Μέχρι της παρούσης, καμμία ενέργεια δεν έχει αναληφθεί από την ΕΡΤ για τη συνέχεια του έργου του ΙΟΜ, δημιουργώντας ένα κενό, τόσο σε θεσμικό όσο και σε ουσιαστικό πρακτικό επίπεδο στα οπτικοακουστικά δρώμενα στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ως εκ τούτου, η εν λόγω εξέλιξη αποτελεί τροχοπέδη στη διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής, με κίνδυνο εθνικής απομόνωσης στο χώρο της Παιδείας στα Μέσα και οπισθοδρομικές προεκτάσεις¹¹.

4. Ειδησεογραφία, Κρίση της Εικόνας και Παιδεία στα Μέσα: Προκλήσεις και Προοπτικές

Είναι παραδεκτό ότι τα μέσα ενημέρωσης αποτελούν τους κοινωνικούς καταλύτες που διαμορφώνουν τον τρόπο που επικοινωνούμε και αλληλεπιδρούμε. Στην εποχή της κρίσης, ελληνικής ή/και ευρωπαϊκής, ο δημόσιος διάλογος για την Παιδεία στα Μέσα ως βασική διαπραγματευτική ικανότητα των πολιτών εντείνεται, καταλαμβάνοντας υψηλή θέση και αποτελώντας βασική προτεραιότητα στην ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα. Το κρίσιμο ερώτημα

¹⁰ ΝΠΙΔ στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, εποπτευόμενος από τον Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Ν.3839/2010

¹¹ Περισσότερα για τη δράση του ΙΟΜ για την Παιδεία στα Μέσα στο <http://www.iom.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=151>

που προκύπτει εύλογα είναι το εξής: Γιατί αυτή η στροφή και αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος σε διεθνές επίπεδο; Η ανάγκη για εκπαίδευση στα μέσα ενημέρωσης (πέρα από τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις περί μιας νέας μορφής αλφαριθμητισμού στα μέσα στην ψηφιακή εποχή) αφορά ουσιαστικά και στο δημόσιο ρόλο των μέσων ενημέρωσης ως κοινωνικο-πολιτισμικοί και οικονομικό-πολιτικοί παράγοντες στη διαμόρφωση του κοινωνικού γίνεσθαι. Ειδικότερα, στο χώρο της ενημέρωσης και της πληροφορίας, η Παιδεία στα Μέσα προωθεί τη δημιουργική αμφισβήτηση και την ορθολογική ανάγνωση της ειδησεογραφικής ατζέντας, συμβάλλοντας σε μια επαναξιολόγηση του status quo, και στη διαμόρφωση μιας ισχυρής, αυτόνομης πολιτειακής ταυτότητας του πολίτη-χρήστη-καταναλωτή.

Η ελληνική κρίση χρέους και οι κοινωνικο-πολιτικές παθολογίες που επιφέρει, αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα case-study για την επαλήθευση της αναγκαιότητας για Παιδεία στα Μέσα. Ουσιαστικά, η Ελλάδα πάσχει από μια ακόμη κρίση, την «κρίση της εικόνας» (image crisis), η οποία ουκ ολίγες φορές έχει οδηγήσει σε εκδηλώσεις «επιληψίας» από τα μέσα ενημέρωσης, ελληνικά και διεθνή. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται μία διαστρεβλωμένη αποτύπωση της ελληνικής πραγματικότητας, μια άτακτη κατασκευή κοινωνικών και πολιτικών ταυτοτήτων με στοιχεία δογματισμού και αμετροπέπιας από τα κυρίαρχα (mainstream) μέσα ενημέρωσης, επιβάλλοντας τις δικές τους νόρμες και εγγυήσεις. Πολλές φορές, οι στρεβλώσεις αυτές παίρνουν το χαρακτήρα του αυτονόητου, καθιερώνοντας διεθνώς αποδεκτούς νέους όρους για την κρίση (βλ. Grexit, PIGS¹², τρόικα) και εδραιώνοντας παθολογικές καταστάσεις με καίριο πλήγμα για την επικοινωνιακή εικόνα της χώρας. Απόρροια του φαινομένου αυτού για τον Έλληνα πολίτη είναι η υπερπληροφόρηση, η οποία στην κακή εκδοχή της μπορεί να είναι εξίσου βλαβερή όσο και η απουσία της, καθώς εκφράζει τελικά την αδυναμία του χρήστη να ανταπεξέλθει στον όγκο των πληροφοριών, προκαλώντας συχνά την αποστροφή προς το αγαθό της ενημέρωσης.

Στον αντίποδα αυτού, οι νέες συνθήκες διακίνησης της πληροφορίας μέσα από ποικίλες πλατφόρμες (ιστολόγια, κοινωνικά δίκτυα, wikis, δημοσιογραφία των πολιτών, κ.ο.κ.) προσφέρουν εναλλακτικά μοντέλα ενημέρωσης και επικοινωνίας. Η Παιδεία στα Μέσα είναι απαραίτητη σήμερα περισσότερο από ποτέ, διότι σπλίζει τον πολίτη με τις δεξιότητες της πρόσβασης μέσα από τις ΤΠΕ σε νέες μορφές πολιτικής έκφρασης, της γνώσης και αντίληψης όλων των παραμέτρων της κρίσης και το συσχετισμό με την οικονομία των ΜΜΕ, της κριτικής διαχείρισης της πληροφορίας και της ανάληψης δράσης (ακτιβισμός, κοινωνικά κινήματα, εθελοντισμός), ενδυναμώνοντας τη δημόσια σφαίρα και προωθώντας τον πλουραλισμό και την πολυμορφία έκφρασης.

5. Νέα Ρυθμιστικά Πρότυπα και Κατάρτιση των Επαγγελματιών των ΜΜΕ

Η αγορά και βιομηχανία των μέσων ενημέρωσης δε μπορεί πλέον να αγνοεί τις ανάγκες της κοινωνίας για Παιδεία στα Μέσα, είτε στο σύνολό της είτε για κοινωνικά υποσύνολα (παιδιά, νέοι, εκπαιδευτικοί, πολίτες, κοινωνικές μειονότητες, ΑμεΑ, κ.ο.κ.). Όπως ορίζει και η

¹² Αρκτικόλεξο το οποίο εισήγαγαν τα μέσα ενημέρωσης και οι δυτικοευρωπαϊκοί επενδυτικοί κύκλοι για να χαρακτηρίσουν αρνητικά τους λαούς των χωρών σε κρίση: Πορτογαλία, Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία (Portugal, Italy, Greece, Spain – P.I.G.S.).

Ευρωπαϊκή Σύσταση 2009/6464, είναι αναγκαία η λήψη δράσεων συρρίθμισης και αυτορύθμισης για την προώθηση της Παιδείας στα Μέσα. Κατ' επέκταση, βρίσκει εφαρμογή και στους δημοσιογράφους, τους επαγγελματίες των ΜΜΕ και τις σχετικές επαγγελματικές ενώσεις, υπενθυμίζοντας τις υποχρεώσεις και ευθύνες τους απέναντι στην κοινή γνώμη. Για το σκοπό αυτό, απαιτείται ενίσχυση της κατάρτισης των επαγγελματιών του χώρου και προώθηση των αρχών δημοσιογραφικής δεοντολογίας, λαμβάνοντας υπόψη τα νέα δεδομένα που επιφέρει η ειδησεογραφική ατζέντα της κρίσης.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνονται:

- **Προώθηση κανόνων συρρίθμισης και αυτορύθμισης**, με καλύτερη γνώση και εφαρμογή των κωδίκων δημοσιογραφικής δεοντολογίας και ηθικής πρακτικής, στο νέο τεχνολογικό και επικοινωνιακό πλαίσιο (ΤΠΕ, ψηφιακή σύγκλιση).
- **Επικαιροποίηση και ενίσχυση των δημοσιογραφικών κωδίκων δεοντολογίας και ηθικής πρακτικής**, με περισσότερες ενεργητικές και παθητικές δεσμεύσεις από την πλευρά των δημοσιογράφων και των ΜΜΕ για ειδικά θέματα και στοχευμένες ομάδες π.χ. υπέρ της προστασίας των ανηλίκων από την υπερέκθεση στα μέσα, ψηφιακή παιδεία, κοινωνικές μειονότητες. Σημαντικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει α) η δημόσια ραδιοτηλεόραση στο επίπεδο της ενεργητικής προστασίας μέσα από την ενίσχυση της παιδευτικής της διάστασης και β) το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης στο επίπεδο της παθητικής προστασίας μέσα από αρμόδιες κανονιστικές διατάξεις.
- **Προμήθεια υλικού και τεχνογνωσίας για την κριτική αξιολόγηση και κατανόηση των μέσων ενημέρωσης** και του πολυδιάστατου ρόλου τους, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.
- **Στενότερη συνεργασία και επικοινωνία με τον πολίτη**, στο πλαίσιο μιας αλληλοτροφοδοτούμενης σχέσης (π.χ. με τον εκπαιδευτικό) για την προώθηση και προβολή δράσεων για την Παιδεία στα Μέσα, και την υιοθέτηση μιας πιο παιδαγωγικής φιλοσοφίας στη δημοσιογραφία¹³.
- **Ανάδειξη δράσεων τοπικού και περιφερειακού χαρακτήρα για την Παιδεία στα Μέσα**, στο πλαίσιο μιας ολιστικής κάλυψης. Αναγνώριση των τοπικών αναγκών και ιδιαιτεροτήτων και προσαρμογή.
- **Ανάπτυξη δράσεων για τη διαρκή επιμόρφωση και δια βίου μάθηση των δημοσιογράφων και επαγγελματιών των ΜΜΕ**. Μπορεί να περιλαμβάνει τη διεξαγωγή σεμιναρίων, hands on workshops, διεθνή δικτύωση και ανταλλαγή εμπειριών, εκπαιδευτικό υλικό για την κάλυψη θεμάτων κρίσης (crisis reporting), εγχειρίδια και γλωσσάρια για την Παιδεία στα Μέσα ή/και τις ΤΠΕ στη δημοσιογραφία, ανοικτές εκπαιδευτικές πηγές, ακαδημαϊκή επιμόρφωση, κ.ο.κ.

¹³ Νέες θεματικές ενότητες για την ενίσχυση της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, όπως είναι τα serious games, εκπαιδευτικά διαδραστικά παιχνίδια για ενήλικες.

- **Σχεδιασμός προγραμμάτων πιστοποίησης και σύσταση κριτηρίων διαρκούς αξιολόγησης** της δημοσιογραφικής πρακτικής για τη διασύνδεση της Παιδείας στα Μέσα και τη δημοκρατική ανάπτυξη.

6. Προτάσεις Εθνικής Πολιτικής για την Παιδεία στα Μέσα

Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, η Πολιτεία καλείται να αναλάβει σύνθετο ρόλο για την Παιδεία στα Μέσα που συνοψίζεται στο τρίπολο «ρύθμιση – παιδεία - αναπτυξιακές δράσεις», με κυριότερα στοιχεία τα εξής:

- **Ενεργητικές και παθητικές δεσμεύσεις για την Παιδεία στα Μέσα** από τους αρμόδιους ρυθμιστικούς φορείς.
- **Εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης** για την ωφελιμιστική αξία και τις βασικές αρχές της Παιδείας στα Μέσα. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η ανάπτυξη επιμορφωτικών δράσεων και πρωτοβουλιών για μια πληρέστερη πληροφόρηση της κοινής γνώμης, συνολικά ή σε στοχευμένες ομάδες, μέσα από ενημερωτικές εκδηλώσεις, σεμινάρια, σύσταση δικτύων ανταλλαγής τεχνογνωσίας, παραγωγή σχετικού υλικού, κατάρτιση νέων επαγγελματιών, κ.ο.κ.
- **Σχεδιασμός και ενίσχυση της έρευνας πεδίου για την εμπειρική καταγραφή και τεκμηρίωση** της Παιδείας στα Μέσα μεταξύ των πολιτών (ή ομάδων πολιτών).
- **Διαμόρφωση δεικτών αξιολόγησης και μέτρησης των επιπέδων της Παιδείας στα Μέσα**, στα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα¹⁴.
- **Δημιουργία συστάσεων καλής πρακτικής** με διάδοση τοπικών, εθνικών και διεθνών παραδειγμάτων και αποδέκτες α) την αγορά και βιομηχανία των μέσων ενημέρωσης β) τους εκπαιδευτικούς γ) παιδιά, νέους δ) γονείς ε) φοιτητές, σπουδαστές ΜΜΕ, νέους δημοσιογράφους δ) λοιπές κοινωνικές ομάδες.

Στη νέα, μεταβατική πραγματικότητα (και μετά την κατάργηση του Ινστιτούτου Οπτικοακουστικών Μέσων ως αυτοτελή φορέα) είναι ακόμα πιο επιτακτική η ανάγκη διαμόρφωσης μιας σταθερής και σε βάθος χρόνου εθνικής πολιτικής, είτε μέσω ενός μεμονωμένου φορέα σε ρόλο θεματοφύλακα των βασικών αρχών και προτύπων της Παιδείας στα Μέσα για τον πολίτη, είτε μέσω ενός consortium φορέων, που στο πλαίσιο μιας «συλλογικής γνώσης» (collective intelligence) θα εργάζονται για μια ολιστική ανάδειξη της Παιδείας στα Μέσα. Σε κάθε περίπτωση, κρίνεται αναγκαία επίσης, η προώθηση διατάξεων θωράκισης της λειτουργίας του φορέα/φορέων σε περιόδους κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών ανακατατάξεων (damage control act), προς την αποφυγή διαχειριστικών

¹⁴ Βλέπε “Study on Assessment Criteria for Media Literacy Levels: A Comprehensive view of the concept of media literacy and an understanding of how media literacy levels in Europe should be assessed” (2009), *European Commission*, Directorate General of Information Society and Media, Media Literacy Unit, http://ec.europa.eu/culture/media/media-literacy/studies_en.htm

πρακτικών οριζόντιου χαρακτήρα, διαπίστωση που επισημάνθηκε και στο συνέδριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Παιδεία στα Μέσα την εποχή της κρίσης (Νοέμβριος 2012)¹⁵.

Μια ματιά στον ευρωπαϊκό χάρτη των ρυθμιστικών αρχών για την Παιδεία στα Μέσα καταδεικνύει ότι δεν υπάρχουν αυτονόητες λύσεις και ιδεατά μοντέλα για ένα *modus operandi*, αλλά απαιτείται προσαρμογή βάσει εθνικών αναγκών και ιδιαιτεροτήτων. Στην ελληνική περίπτωση, είναι πολλοί οι παίκτες που δύνανται να αναλάβουν κεντρικό ρόλο για την Παιδεία στα Μέσα:

ΠΡΟΤΑΣΗ 1: ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΜΕ ΑΜΕΣΗ Ή ΕΜΜΕΣΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Με δεδομένη τη συγχώνευση του Ινστιτούτου Οπτικοακουστικών Μέσων με την ΕΡΤ ΑΕ¹⁶, σημείο εκκίνησης μπορεί να αποτελέσει η δημόσια ραδιοτηλεόραση, εστιάζοντας στην οπτικοακουστική παιδεία και τις παιδευτικές της διαστάσεις για τον εκπαιδευτικό, το μαθητή, τον πολίτη, το γονέα, το δημοσιογράφο. Η διεθνής κινητικότητα των δημοσίων τηλεοράσεων παράλληλα με την εντεινόμενη δράση της EBU μπορούν να προσφέρουν κάλλιστα προμήθεια σε τεχνογνωσία, αξιοποιώντας παράλληλα ως βασική δεξαμενή γνώσης το αρχείο της ΕΡΤ ΑΕ, το οποίο προσφέρει ποικιλία περιεχομένου και προσεγγίσεων¹⁷.

Στο ίδιο πλαίσιο τοποθετείται και η πρόταση για ανάληψη πολιτικής και επιμορφωτικής δράσης από τη Γενική Γραμματεία Μέσων Ενημέρωσης σε στοχευμένο κοινό (δημοσιογράφοι, παιδιά, νέοι, ΑμεΑ). Η πρόσφατη εγγραφή της ΓΓΜΕ μέσω του Γενικού Γραμματέα Μέσων Ενημέρωσης, κ. Ιωάννη Αντ. Παναγιωτόπουλου, στο *Διεθνές Φόρουμ Συνεργασίας για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία* της UNESCO, ως εθνικό σημείο επαφής, πιστοποιεί θετικά το ενδιαφέρον προς την κατεύθυνση αυτή.

Αντίστοιχα, μπορούν να ενταχθούν και περαιτέρω φορείς με δημόσιο προφίλ, όταν οι δράσεις τους συνάδουν με κάποια πτυχή της Παιδείας στα Μέσα, πχ. ειδησεογραφική παιδεία, ψηφιακή παιδεία, εμπορική/καταναλωτική αγωγή, παιδεία στα μέσα και πολιτική αγωγή, κινηματογραφική παιδεία, κ.ο.κ.

ΠΡΟΤΑΣΗ 2: ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Με σημείο αφετηρίας την παραδοχή ότι η νέα αυτή ριζοσπαστική κριτική ικανότητα «ανάγνωσης και γραφής» των μέσων επικοινωνίας ξεκινά από την παιδική ηλικία και συνεχίζεται εσαεί μέσα από μια σχέση έκθεσης και αλληλεπίδρασης, γίνεται σαφές ότι πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της τυπικής εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της απόκτησης βασικών δεξιοτήτων. Με κεντρικό ρόλο την κριτική αποδόμηση των μέσων ενημέρωσης και την αναδόμησή τους στο ψηφιακό περιβάλλον, το εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να ενσωματώσει υπό μια μοντέρνα και επίκαιρη εκδοχή τις παιδευτικές διαστάσεις της Παιδείας στα Μέσα, προετοιμάζοντας πολίτες με αυτόνομη οπτικοακουστική ταυτότητα. Η εν λόγω

¹⁵ “New Possibilities for Film and Media Literacy”, Ενότητα Media Literacy in Times of Crisis. Creative Europe, *EU Conference*, 16 November 2012, Brussels, <http://www.medialiteracyconference2012.eu/>

¹⁶ Απόφαση υπ’ αριθμόν 23048/5.12.2011 (ΦΕΚ 2788/Β/5.12.2011).

¹⁷ Περισσότερα για τη δράση της EBU για την Παιδεία στα Μέσα στο <http://www3.ebu.ch/cms/en/sites/ebu/contents/policies/eu---policy/public-affairs-and-legal-issues/media-literacy-1.html>

πρόταση, η οποία κατατέθηκε και από το ΕΛΙΑΜΕΠ στις *Προτάσεις Πολιτικής για την Ενίσχυση της Ελευθερίας και Ανεξαρτησίας των Μέσων Ενημέρωσης στην Ελλάδα* στο πλαίσιο του προγράμματος MEDIADEM¹⁸, περιλαμβάνει την ανάθεση αρμοδιοτήτων σε ένα κεντρικό εκπαιδευτικό φορέα, όπως το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, τόσο στο πλαίσιο της σχολικής εκπαίδευσης (ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα) όσο και στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης. Την εν λόγω πρόταση ενισχύουν και τα πορίσματα της πρώτης *Εθνικής Έρευνας για την Παιδεία στα Μέσα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση* (ΙΟΜ, 2011), σύμφωνα με τα οποία, περισσότερο από το 80% των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τάσσονται υπέρ μιας συστηματικής διδασκαλίας της Παιδείας στα Μέσα στην τυπική εκπαίδευση¹⁹.

ΠΡΟΤΑΣΗ 3: ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Στα πρότυπα των διεθνών περιπτωσιολογικών αναφορών (πχ. η OFCOM στη Μ. Βρετανία, το CSA στη Γαλλία, η BROADCASTING AUTHORITY OF IRELAND στην Ιρλανδία), είναι θεμιτή η ανάληψη θεσμικής δράσης από ανεξάρτητους ρυθμιστικούς φορείς για τα ΜΜΕ, στο ρόλο του εγγυητή της ενεργητικής και παθητικής προστασίας για την Παιδεία στα Μέσα. Μέσα από τη σύσταση αρμοδίων τμημάτων για την προώθηση συμφερόντων στοχευμένων ομάδων (ανήλικοι, κοινωνικές μειονότητες, ΑμεΑ) μπορεί να αποτελέσει έναν οιονεί «Συνήγορο του Πολίτη για την Παιδεία στα Μέσα», με ρόλο διαμεσολαβητή μεταξύ της Πολιτείας και των πολιτών, μέσα από αρμόδιες κανονιστικές διατάξεις συρρίθμισης και αυτορρύθμισης των μέσων ενημέρωσης, σε περίοδο κρίσης (Ανδριοπούλου, 2010).

Επισημαίνεται ότι πρόκειται για ενδεικτικές προτάσεις με δυνατότητες αναπροσαρμογής *mutatis mutandis*. Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται συνεργασία και συνέργεια με τον πολίτη, μέσα από τις δημόσιες πλατφόρμες έκφρασης για την ενδυνάμωση του δημοσίου διαλόγου.

---

¹⁸ Ημερίδα «Η ελευθερία και η ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα: αξιολόγηση και προτάσεις πολιτικής», Πανευρωπαϊκό Ερευνητικό Πρόγραμμα, MEDIADEM, *Ημερίδα ΕΛΙΑΜΕΠ*, 11 Δεκεμβρίου 2012.

¹⁹ Περισσότερες πληροφορίες και Σύνοψη Συμπερασμάτων της έρευνας <http://www.iom.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=145&studyid=37>.

Αντί Επιλόγου

Ο Robert Ferguson (2001:42) έχει πει ότι η σχέση των πολιτών με τα μέσα δεν είναι αυτόνομη, αλλά εντοπίζεται στη σχέση τους με το κοινωνικό πλαίσιο. Ως εκ τούτου, κρίνεται αναγκαία η υιοθέτηση μιας μορφής «κριτική αλληλεγγύης», η οποία έχει να κάνει με τον τρόπο που προσλαμβάνουμε και αφομοιώνουμε τα μηνύματα των μέσων, καλλιεργώντας ταυτόχρονα τις δεξιότητες της κριτικής ανάλυσης απέναντι στην «πολιτική της αναπαράστασης» από τα μέσα για ποικίλα θέματα. Ουσιαστικά, ορίζει το περιεχόμενο μιας *κριτικής Παιδείας στα Μέσα* (critical media literacy), η οποία αποτελεί και μια νέα θεωρητική προσέγγιση, συνδεδεμένη άρρηκτα με έννοιες όπως η ηγεμονία των μέσων, η ιδεολογία, η αντίδραση, και η κοινωνική και πολιτική αλλαγή. Στην ελληνική περίπτωση, προαπαιτούμενο για την επανατοποθέτηση της χώρας σε μια σταθερή ανοδική τροχιά είναι να απαρτίζεται από πολίτες που δεν είναι «αθύρματα των μέσων» αλλά αποτελούν δυνάμεις επιρροής οι ίδιοι με στόχο την κοινωνική ευημερία. Αυτοί οι πολίτες μέσω ερωτημάτων για την εξουσία των μέσων, τελικά θέτουν ερωτήματα για τη διασύνδεση με την κρατική εξουσία, αποκτώντας γνώση που συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας ισχυρής δημοκρατικής ταυτότητας για τον πολίτη και την κοινωνία στο σύνολό της.

Βιβλιογραφία

Ανδριοπούλου Ε., (2010). «Παιδεία στα Μέσα και Πολιτική Ατζέντα: Ρυθμιστικές Αρχές με Αρμοδιότητες Οπτικοακουστικής Παιδείας» *Συχνότητες ΙΟΜ*, τεύχ. 11, Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 2010, Αθήνα:ΙΟΜ, σελ. 50-55, <http://www.iom.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=203>

Ferguson, R., (2001). Media education and the development of critical solidarity. *Media Education Journal*,30, 37–43.

Firestone Ch. M., (2008). “The Responsibilities of Citizenship: A Bundle of Literacies”, *Huffington Post*, 13 October 2008, http://www.huffingtonpost.com/charles-m-firestone/the-responsibilities-of-c_b_134385.html

Grünwald Declaration on Media Education, *UNESCO*, 22 January 1982, http://www.unesco.org/education/pdf/MEDIA_E.PDF

McGonagle T., (2011). “Media Literacy: No Longer the Shrinking Violet of European Audiovisual Media Regulation?”, *IRIS Plus*, European Audiovisual Observatory, CoE, 2011-3.

Silverstone R., (2004). “Regulation, media literacy and media civics”, *Media Culture and Society*, 26 (4): 447.

UNESCO, Information and Communication Sector, Media and Information Literacy, http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=15886&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Το Παρατηρητήριο της Κρίσης

Στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, της σημαντικότερης στην μεταπολεμική της ιστορία, αλλά και της ευρωπαϊκής κρίσης χρέους, η ανάγκη δημιουργίας μιας πρωτοβουλίας για την σοβαρή και τεκμηριωμένη καταγραφή, μελέτη και ανάλυση τόσο της ελληνικής, όσο και της ευρύτερης ευρωπαϊκής κρίσης καθίσταται επιτακτική.

Την ανάγκη αυτή φιλοδοξεί να ικανοποιήσει το Παρατηρητήριο για την Κρίση. Το Παρατηρητήριο για την Κρίση είναι μια πρωτοβουλία του Ελληνικού Ιδρύματος για την Ευρωπαϊκή και Εξωτερική Πολιτική (ΕΛΙΑΜΕΠ) και λειτουργεί με την υποστήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος.

Βασικός στόχος του Παρατηρητηρίου είναι να καταστεί κεντρικός κόμβος ενημέρωσης, έρευνας και διαλόγου για την ελληνική και την ευρωπαϊκή κρίση. Γνώμονας του είναι η σοβαρή και νηφάλια παρουσίαση έρευνας, παρεμβάσεων και πληροφοριών στην βάση τεκμηριωμένων επιχειρημάτων και στοιχείων, φιλοδοξώντας να συμβάλλει στην σταδιακή αναβάθμιση του επιπέδου του δημόσιου διαλόγου γύρω από την κρίση. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, το Παρατηρητήριο για την Κρίση οργανώνει την δράση στην βάση τριών βασικών πυλώνων:

- Την παροχή εκπαιδευτικού υλικού με στόχο την αναβάθμιση της ικανότητας του μέσου πολίτη, ο οποίος δεν διαθέτει ειδικές οικονομικές γνώσεις, να κατανοήσει βασικές πτυχές της κρίσης.
- Την παροχή σοβαρής, τεκμηριωμένης και κατά το δυνατό, ευρείας, όσον αφορά την θεματολογία αλλά και τις διαφορετικές πολιτικές προσεγγίσεις, πληροφόρησης για την κρίση.
- Την παρέμβαση στον δημόσιο διάλογο, τόσο μέσω της δημιουργίας ενός βήματος για την ελεύθερη διατύπωση διαφορετικών γνώμων και προτάσεων πολιτικής, όσο και με την παραγωγή και διάθεση στην δημόσια σφαίρα νέας, πρωτογενούς έρευνας γύρω από την κρίση.

Η ομάδα του Παρατηρητηρίου για την Κρίση είναι η εξής:

Υπεύθυνος του Παρατηρητηρίου

- Δημήτρης Κατσίκας, Λέκτορας υ.δ., Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών [Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική Οικονομία]

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής

- Κυριάκος Φιλίνης, Διδάκτορας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών [Πολιτική Οικονομία]

Επιστημονικοί Συνεργάτες

- Μαριάνθη Αναστασάτου, Οικονομολόγος, Επιστημονική Συνεργάτιδα, Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνομόνων [Μακροοικονομικά, Οικονομική Μεγέθυνση, Ανταγωνισμός, Διεθνές Εμπόριο]
- Νίκος Χρυσολωράς, Δημοσιογράφος, Ανταποκριτής στα Ευρωπαϊκά Όργανα, Βρυξέλλες

Ειδικός Σύμβουλος

- Νίκος Κουτσιαράς, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, Απασχόληση και Πολιτική αγοράς εργασίας, Κοινωνική Πολιτική, ΟΝΕ και Μακροοικονομική Πολιτική]

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

ΕΛΙΑΜΕΠ **ΕΛΙΑΜΕΠ**

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY

Λεωφ. Βασιλ. Σοφίας 49, 10676 Αθήνα | Τηλ. +30 210 7257 110 | Fax +30 210 7257 114 | E-mail eliamep@eliamep.gr